

ОПЕРАТОРИ ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНУ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ В НОВИХ УМОВАХ

UKRAINE COMMUNICATION OPERATORS: ANALYSIS OF THE STATE OF THE DYNAMICS OF DEVELOPMENT IN THE NEW CONDITIONS

УДК 338.24.01

<https://doi.org/10.32843/infrastruct41-28>

Стрій Л.О.

д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту та маркетингу

Одеська національна академія зв'язку імені О.С. Попова

Толкачова Г.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Одеська національна академія зв'язку імені О.С. Попова

Гаджисв Е.

магістрант
Одеська національна академія зв'язку імені О.С. Попова

Striy Lyubov

O.S. Popov Odesa National Academy of Telecommunications

Tolkacheva Galina

O.S. Popov Odesa National Academy of Telecommunications

Gadzhiev Elmir

O.S. Popov Odesa National Academy of Telecommunications

У статті викладені результати дослідження стану динаміки розвитку ключових підприємств галузі зв'язку – операторів зв'язку в нових умовах розвитку. Відзначено, що нові умови діяльності підприємств зв'язку формують декілька груп масштабних процесів: інтеграція ринків у глобальний інтернет-кіберпростір; технологічні інновації; посилення впливу конкуренції. Сутність процесів у роботі пояснено. З метою виключення різночитань у сприйнятті матеріалу пропонуються формулювання в редакції авторів, основних термінів, які використовуються у статті: телекомунікаційні послуги (послуги зв'язку); інфокомунікаційні послуги; інтернет-послуги. Дослідження динаміки розвитку операторів зв'язку в 2016–2018 рр. показало, що у 2016, у 2017 і в 2018 рр. економіка зв'язку України розвивалася динамічно. Наведено оброблені статистичні дані динаміки доходів підприємств зв'язку від надання послуг за 2016–2018 рр. Аналіз динаміки доходів підприємств зв'язку показав, що в нових умовах розвитку відбувається перерозподіл долі доходів операторів зв'язку від надання телекомунікаційних послуг на користь надання інтернет-послуг.

Ключові слова: динаміка доходів підприємств зв'язку, інтернет-послуги, нові умови розвитку, оператор зв'язку, послуги зв'язку.

В статье изложены результаты исследования состояния ключевых предприятий

отрасли связи – операторов связи в новых условиях развития. Отмечено, что новые условия деятельности предприятий связи формируют несколько групп масштабных процессов: интеграция рынков в глобальное интернет киберпространство; технологические инновации; усиление влияния конкуренции. Сущность процессов в работе объяснена. С целью исключения разночтений в восприятии материала предлагаются формулировки в редакции авторов, основных терминов, используемых в статье: телекоммуникационные услуги (услуги связи); инфокоммуникационные услуги; интернет услуги. Исследование динамики развития операторов связи в 2016–2018 гг. показало, что в 2016, в 2017 и в 2018 гг. экономика связи Украины развивалась динамично. Наблюдалась устойчивая тенденция роста доходов предприятий от предоставления услуг. Приведены обработанные статистические данные динамики доходов предприятий связи от предоставления услуг по 2016–2018 гг. Анализ динамики доходов предприятий связи показал, что в новых условиях происходит перераспределение доли доходов операторов связи от предоставления телекоммуникационных услуг в пользу предоставления интернет услуг.

Ключевые слова: динамика доходов предприятий связи, интернет услуги, новые условия развития, оператор связи, услуги связи.

The article presents the results of a study of the state of key enterprises in the communications industry – telecom operators in the new development environment. It is noted that the new conditions for the activity of communications enterprises form several groups of large-scale processes: market integration in the global Internet cyberspace; technological innovation; increased influence of competition. New business conditions arise more in segments of the economy associated with the use of the Internet. A few years ago, the Internet was considered mainly as a huge library. In the next "communication" stage, the main task is to find attractive partners and choose tools for organizing an effective type of communication with them. A new stage is now beginning when most markets, including telecommunication services markets, integrate into the Internet cyberspace. The basic components of the Internet are not ordinary material devices: ideas, standards, programming languages, software can be quickly delivered to any place on the planet, so the formation of the global Internet cyberspace happened quite quickly. It is shown that the new conditions require the personnel of enterprises of the highest level of competence, the ability to work with very educated customers and Internet users and the continuous adaptation of the methods and techniques used to change the situation in global cyberspace. In order to avoid discrepancies in the perception of the material, wordings are proposed by the authors, the main terms used in the article: telecommunication services (communication services); information and communication services; Internet services. A study of the dynamics of the development of telecom operators in 2016–2018. It showed that in 2016 2017 and in 2018. The communications economy of Ukraine has developed dynamically. There was a steady upward trend in the income of enterprises from the provision of services. The processed statistical data on the dynamics of the income of communication enterprises from the provision of services for 2016–2018 are presented. An analysis of the dynamics of the revenues of communications enterprises showed that in the new conditions there is a redistribution of the share of revenues of telecommunications operators from the provision of telecommunication services in favor of the provision of Internet services.

Key words: income dynamics of communications enterprises, Internet services, new operating conditions, telecom operator, communications services.

Постановка проблеми. Сучасна економіка й економічна наука під впливом потужних нововведень знаходиться в процесі розвитку, вдосконалення і структурування. Це особливо характерно для економіки зв'язку. В останні роки мобільний зв'язок розвивається в нових умовах упровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій. Всі оператори мобільного зв'язку вже впровадили технології 3G, успішно освоюють технології 4G, попереду – 5G. Розвиток мобільного Інтернету забезпечив доступ до мережі за допомогою смартфонів, планшетів та інших мобільних

пристроїв, що забезпечило зростання попиту на послуги доступу. Водночас зростання попиту на послуги доступу до Мережі стимулювало зростання попиту на мобільні пристрої, що забезпечують мобільний зв'язок з кіберпростором Інтернету. Однак ця проблема в Україні вивчена недостатньо, тому тема статті є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ця проблема авторами вивчається з 2016 року. Результати дослідження наведені в статтях 2017 р.: «Підприємства телекомунікацій України: дослідження сучасного стану та напрямків розвитку»

[1], «Ринок зв'язку та інтернет-послуг: дослідження конкурентного середовища» [2]. Виявлено тенденцію перерозподілу доходів і частки ринку від підприємств, що надають послуги зв'язку, до підприємств, які надають інтернет-послуги.

У 2018 р. опубліковані статті: «Сучасні інфокомунікації: дослідження факторів, що впливають на інноваційний розвиток» [3], «Маркетинговий аналіз ринку послуг мобільного зв'язку в умовах впровадження новітніх технологій» [4]. У статті [3] досліджені і систематизовані фактори, що стимулюють інноваційний розвиток підприємств інфокомунікацій. Виділено кілька груп чинників: інформаційно-технологічна революція; конвергенція інформаційних і комунікаційних технологій; економічний вимір третьої промислової революції, розвиток можливостей використання в економіці інструментів мережі Інтернет; «Інформаційний вибух»; «Четверта промислова революція». У статті [4] встановлено, що впровадження операторами мобільного зв'язку новітніх технологій, зокрема мобільного Інтернету, сприяло підвищенню попиту на послуги мобільного зв'язку, на інтернет-послуги і на засоби мобільного зв'язку. Найбільш швидко зростання доходів підприємств спостерігається від надання інтернет-послуг. У 2019 р. опублікована стаття «Економічна діяльність підприємств телекомунікаційної галузі в умовах впровадження новітніх технологій» [5]. Проведені дослідження підтвердили припущення, яке зробили автори у статті [1] про те, що в процесі впровадження новітніх технологій в економічній діяльності телекомунікаційних підприємств відбувається перерозподіл доходів. Частка доходів від надання телекомунікаційних послуг знижується, частка доходів від надання інтернет-послуг зростає.

Однак ситуація на сучасних ринках змінюється швидко, що, на думку швейцарського економіста К. Шваба, є породженням багатогранного, глибоко взаємозалежного сучасного світу, а також того факту, що сучасна технологія може сама синтезувати ще більш передові і більш ефективні технології. Зміни на ринках характеризуються прискоренням темпів розвитку, величезною швидкістю перетворень [6]. Необхідні додаткові дослідження.

Постановка завдання. Завданням роботи автори вибрали дослідження та аналіз діяльності операторів у нових умовах впровадження сучасних технологій та оцінку деяких результатів діяльності операторів зв'язку після впровадження цих технологій.

У цій статті викладено такі аспекти проведеного авторами дослідження:

- дослідження масштабних процесів, які формують нові умови розвитку та діяльності операторів зв'язку;
- уточнення понять;
- дослідження динаміки розвитку операторів зв'язку в 2016–2018 рр. Інформаційним

матеріалом обрані результати спеціальних досліджень, матеріали статей авторів, які вказані вище, а також монографії, наукові книги, наукові статті сучасних учених у сфері зв'язку, інформаційних і комунікаційних технологій, розвитку кіберпростору Інтернет, перераховані в бібліографії. Основними статистичними джерелами були звіти Державної служби статистики України за 2015–2018 рр. [7–9]; річні звіти Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ) за 2016–2018 рр. [10–12]; інші доступні інтернет-ресурси.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Масштабні процеси, які формують нові умови діяльності операторів зв'язку.

Нині діють декілька груп масштабних процесів, які формують нові умови діяльності підприємств зв'язку. У цій статті суть цих процесів досліджена шляхом вивчення робіт Ф. Котлера [13], М. Кастельса [14], Т. Кузовкової [15], М. Портера [16], інших наукових статей та інтернет-джерел. Це дало змогу сформулювати такі основні процеси, які формують нові умови діяльності операторів зв'язку, як:

- інтеграція ринків в глобальний інтернет кіберпростір;
- технологічні інновації;
- посилення впливу конкуренції.

Інтеграція ринків у глобальний інтернет-кіберпростір. Нові умови розвитку та діяльності виникають більше в сегментах економіки, пов'язаних із використанням мережі Інтернет. Ще кілька років тому Інтернет розглядався переважно як величезна бібліотека, й основним завданням його використання був пошук потрібної інформації та організація доступу до неї. У наступному "комунікаційному" етапі головним завданням стає пошук привабливих партнерів і вибір інструментів для організації з ними ефективного виду комунікацій з необхідною інтенсивністю. Нині починається новий етап, коли більшість ринків, включаючи ринки телекомунікаційних послуг, інтегруються в інтернет-кіберпростір. Базові компоненти Інтернету не є звичайними матеріальними пристроями, а інформаційними продуктами: ідеї, стандарти, мови програмування, програмне забезпечення можуть бути швидко доставлені у будь-яке місце планети, тому формування глобального інтернет кіберпростору сталося в історичних масштабах досить швидко.

Слід зазначити, що розвиток інтернет-кіберпростору і розвиток телекомунікацій взаємозв'язаний і взаємозумовлений. Нині саме розвиток комунікацій, особливо мобільного зв'язку, забезпечує зростання числа інтернет користувачів. Водночас цінова можливість доступу до Мережі для багатьох користувачів значно збільшила попит на мобільні пристрої. Розвиток Мережі стимулює розвиток телекомунікацій. Розвиток телекомунікацій

забезпечує подальше розширення можливостей мережі Інтернет і зростання кількості інтернет користувачів.

Є певні особливості діяльності підприємств телекомунікацій у глобальному кіберпросторі Інтернету. Розвиток мобільного Інтернету в результаті його зручності і цінової доступності значно збільшив кількість клієнтів підприємства, які використовують його канали комунікації і з метою доступу до Мережі. Доходи від надання інтернет-послуг, відповідно, ростуть. Багато телекомунікаційних компаній починають робити і надавати своїм клієнтам не лише інтернет-послуги, але і багато нових інфокомунікаційних послуг: інтернет ТБ, послуги телефонного зв'язку, медіапослуги, реклама і багато інших послуг. Виробництво і надання клієнтам підприємства власних інфокомунікаційних послуг, природно, дає змогу підприємству отримати додатковий прибуток, але це, як правило, не головна мета. Росте імідж підприємства, що дає змогу притягувати додаткових клієнтів і міцно утримувати існуючих.

Проте нові умови вимагають від персоналу менеджменту підприємств вищого рівня компетенції, уміння працювати з дуже освіченими клієнтами й інтернет-користувачами та безперервній адаптації використовуваних методів і прийомів до зміни ситуації в глобальному кіберпросторі.

Технологічні інновації. Сучасна економіка більш адаптивна до впровадження технологічних інновацій. Швейцарський економіст Клаус Мартін Шваб, засновник і беззмінний президент ВЕФ, у своїй книзі «Четверта промислова революція» [6] узагальнив досвід і погляди провідних світових експертів у сфері економіки і технологій, а також лідерів найбільших корпорацій, і зробив добре структурований огляд головних трендів цієї революції, біля витоків якої знаходиться людство. Дослідження матеріалу цієї книги дозволило авторам сформулювати низку відмітних чинників «четвертої промислової революції», які можуть вплинути на ефективність діяльності підприємств телекомунікацій.

Розвиток «четвертої промислової революції», на думку К. Шваба, відрізняється від попередніх промислових революцій певними особливостями.

На відміну від попередніх, ця революція розвивається не лінійними, а швидше експоненціальними темпами. Це є породженням багатогранного, глибоко взаємозалежного сучасного світу, а також того факту, що сучасна технологія може сама синтезувати ще більше передові і ефективніші технології.

Цифровізація, що почалася ще в 20-му столітті, сьогодні дає змогу об'єднувати різноманітні технології, що забезпечує виникнення безпрецедентних змін парадигм в економіці, бізнесі, соціумі і в кожній окремій особі.

Революція передбачає цілісні зовнішні і внутрішні перетворення усіх систем по всіх країнах, компаніях, галузях і суспільстві загалом.

Наслідком цієї революції стане те, що впровадження нових технологій характеризуватиметься величезною швидкістю і супроводжуватиметься найпотужнішою конкуренцією. Можливе приголомшливе поєднання технологічних проривів, які зароджуються в найширшому спектрі областей, включаючи штучний інтелект, роботизацію, інтернет речей, автомобілі-роботи, тривимірний друк, нанотехнології, біотехнологію, матеріалознавство, накопичення і зберігання енергії, квантові обчислення і багато що інше.

Посилення впливу конкуренції. Посилення впливу конкуренції на розвиток практично усіх галузей економіки почалося в другій половині ХХ століття, коли науково-технічна революція, а також процеси демонополізації і лібералізації економічної діяльності зробили можливим вихід на ринок багатьом новим підприємствам. У підприємств з'явилася можливість вивести на ринок більше товарів, ніж можуть придбати споживачі. Підприємства стали освоювати нову конкурентну концепцію бізнесу, що переорієнтовує на нові стратегії, які могли їм дозволити виграти "битву" з конкурентами за покупця. Конкурентна парадигма бізнесу викладена в роботі М. Портера «Конкурентні сили і формування стратегії» [16]. М. Портер вказує, що компанія, яка прагне зайняти найбільш вигідну позицію на ринку, повинна при розробці і реалізації стратегій направляти свої зусилля, щоб перемагати конкурентів. Умовою виживання і успіху на ринку, на думку М. Портера, є вибір позиції у галузі, невразливої для атак конкурентів, захищеної від дій покупців, постачальників і загроз товарів – субститутів.

На початку ХХІ століття для розвитку світової економіки характерні зростаючі темпи змін. Зміни відбулися у всіх сферах життя. Конкуренція трансформувалася в гіперконкуренцію. За одних і тих же споживачів бореться все більше і більше виробників. Розвитку гіперконкуренції сприяла глобалізація, яка підвищила абсолютний рівень конкуренції на більшості ринків. Нові конкуренти можуть боротися на ринку зовсім не так, як це роблять вже існуючі конкуренти, що змінило рівень і умови конкуренції.

У сучасному бізнесі змінився зміст поняття «Конкурентні переваги». Конкурентоспроможність стала не абсолютним, а відносним поняттям. Будь-яка конкурентна перевага носить тимчасовий характер і може бути швидко скопійована іншими підприємствами. Інформованість і здатність до імітації, які викликають ці риси конкуренції, характерні для сучасного ринку. Інформованість означає здатність діяти відповідно до реального стану кон'юнктури ринку і позиції конкурентів. Послуги

представляють найбільшу частину валового внутрішнього продукту у більшості країн, а послуги стають більшою мірою ґрунтованими на використанні інформації, чим на використання матеріальних ресурсів. Завдяки вдосконаленням в каналах зв'язку інформація доступна в таких об'ємах, про які раніше неможливо було і подумати. Конверсія інформації в обізнаність вимагає компетенції. Компетенція допускає наявність таких характеристик як досвід, фактичне розуміння діяльності і умов роботи організації, управлінські навички і навички ухвалення рішень.

Диктат споживача. У результаті інтеграційних і глобалізаційних процесів на ринках сформувався нове явище, яке дістало назву «Диктат споживача». Інформаційно-технологічна революція зробила можливою появу нових потужних технологій, що привело до істотного зростання продуктивності праці в промисловості і зменшенні потреби в ресурсах. Це зробило можливим наповнення ринку необхідними споживачеві товарами в об'ємах, які перевищують реальний попит.

Відмічені зміни у бізнес-середовищі і в поведінці споживачів змушують підприємства шукати інноваційні продукти, застосовувати нетрадиційні рекламні засоби, маркетингові ходи, розробляти орендовані товари все заради того, щоб якимось чином виділитися на ринку і бути поміченим споживачем.

Уточнення поняття

Сучасна економіка і, відповідно, економічна наука під впливом потужних нововведень знаходиться в процесі розвитку, вдосконалення і структурування. Це особливо характерно для економіки зв'язку.

З метою виключення різночитань у сприйнятті матеріалу пропонуються формулювання в редакції авторів, основних термінів, які використовуються у статті.

Телекомунікаційні послуги (послуги зв'язку). В економічному сенсі телекомунікаційні послуги (послуги зв'язку) являють собою продукти економічно корисної трудової діяльності з передачі інформаційних повідомлень по каналу зв'язку, на які є попит, і ціна встановлюється ринком. Розрізняють послуги мобільного зв'язку, послуги фіксованого зв'язку.

Інфокомунікаційні послуги. Інфокомунікаційні послуги виникли в результаті конвергенції інформаційних і комунікаційних технологій. Інфокомунікаційні послуги – це продукт економічно корисної трудової діяльності, що має споживчу цінність і затребуваний ринком. Ці послуги являють собою нову реальність, в якій органічно поєднані товар, інформація та послуга. Інфокомунікаційні послуги уможливили ефективно задоволення безперервно зростаючих потреб людей в різноманітній інформації і сучасних інформаційних продуктах, які виникають у них

в процесі економічної та іншої діяльності. Ціна на інфокомунікаційні послуги встановлюється, як правило, в інтерактивному діалозі споживача і інтернет-менеджера продавця. Особливістю ціноутворення на ці послуги є гнучкість ціноутворення, ціна при зміні попиту може також змінюватися навіть кілька разів протягом доби.

Інтернет-послуги. У статистиці України термін «інтернет-послуги» вперше був використаний в 2016 році. У попередні роки Державна служба статистики України в розділі «комп'ютерний зв'язок» окремим рядком показувала «послуги доступу до мережі Інтернет». Тому (в даній статті) в смислового змісті «інтернет-послуги» розуміється комунікаційна діяльність по підключенню терміналу (комп'ютера, смартфона і будь-якого іншого пристрою) споживача до мережі Інтернет. На інтернет-послуги є реальний попит і ринкова ціна.

Дослідження динаміки розвитку операторів зв'язку в 2016–2018 рр.

Згідно з цілями цього дослідження основні види послуг, які підприємства зв'язку надають споживачам, можна розділити на групи:

- послуги поштової та кур'єрської діяльності;
- телекомунікаційні послуги;
- інтернет-послуги;
- інші види послуг.

До групи телекомунікаційних послуг у цьому дослідженні включені:

- послуги фіксованого телефонного зв'язку;
- послуги мобільного зв'язку;
- інші телекомунікаційні послуги.

Послуги поштової і кур'єрської діяльності та інші види послуг підприємств зв'язку в цій статті детально розглядатися не будуть.

З 2016, 2017 і в 2018 рр. економіка зв'язку України розвивалася динамічно. Спостерігалася стійка тенденція зростання доходів підприємств від надання послуг.

У табл. 1 наведені статистичні дані динаміки доходів підприємств зв'язку від надання послуг за 2016–2018 рр.

2016 рік. Основними тенденціями розвитку телекомунікаційних і інтернет-послуг були [14, с. 6–7]:

- впровадження телекомунікаційних мереж мобільного зв'язку третього покоління (3G);
- підвищення попиту споживачів на мультимедійні конвергентні телекомунікаційні послуги.

Роки впровадження широкопосмугового і високошвидкісного доступу до Інтернету створили ефективні умови для надання державним органам, суб'єктам господарювання різних форм власності та громадянам сучасних інфокомунікаційних послуг.

Основними проблемами розвитку телекомунікаційних мереж були [14, с. 7–8):

- низька ефективність управління телекомунікаційною мережею загального користування України;

Таблиця 1

Динаміка доходів підприємств зв'язку від надання послуг за 2016–2018 рр., млрд грн.

Види послуг	2016	2017	2018
Послуги телекомунікацій і пошти, всього	61,9112	66,0403	72,5647
Послуги поштової і кур'єрської діяльності	4,9443	5,5209	6,0591
Телекомунікаційні послуги, всього в тому числі:	43,6339	44,5642	47,7763
послуги мобільного зв'язку;	34,0771	35,2166	38,5210
послуги фіксованого зв'язку;	6,5184	6,0467	5,6510
інші телекомунікаційні послуги (телебачення, супутниковий зв'язок та інш.)	3,0384	3,3009	3,6043
інтернет-послуги	9,1018	10,8179	12,2730
Інші види послуг	4,2312	5,1373	6,4563

Джерела: данні держстату України:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zv/dnp/dnp_u/dnp2016_u.htm;

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zv/dnp/dnp_u/rp_tpz2017_u.htm;

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/dnp/dnp_u/dnp0418_u.htm.

(дата звернення: 15.03.2020).

Таблиця 2

Динаміка розподілу доходів від реалізації телекомунікаційних послуг за видами послуг за 2016–2018 рр.,%

Види послуг	2016	2017	2018
Послуги пошти і зв'язку, всього	61,9112 100%	66,0403 100%	72,5647 100%
Телекомунікаційні послуги, всього в тому числі:	43,6339 70,48%		47,7763 65,84%
послуги мобільного зв'язку;	34,0771 54,93%	44,5642 67,48%	38,5210 53,08%
послуги фіксованого зв'язку;	6,5184 10,53%	35,2166 53,33%	5,6510
інші телекомунікаційні послуги (телебачення, супутниковий зв'язок і інш.)	3,0384 5,62%	6,0467 9,16%	7,79%
інтернет-послуги	9,1018 14,7%	3,3009 4,99%	3,6043 4,97%
		10,8179 16,38%	12,2730 16,91%

Джерело: власні розрахунки за даними табл. 1

– нерівномірність забезпечення споживачів телекомунікаційними послугами особливо в сільській, гірській місцевостях, в тому числі загальнодоступними телекомунікаційними послугами широкосмугового доступу до Інтернету.

У 2016 році сумарні доходи всіх телекомунікаційних компаній України зросли в порівнянні з 2015 роком на 12% і дорівнювали 56,9669 млрд грн. (у 2015 році – 50,8518 млрд грн., приріст доходів в 2016 році – 12%). Доходи компаній від надання послуг мобільного зв'язку за підсумками 2016 року становили 34,0771 млрд грн. (За підсумками 2015 року – 33,2056 млрд грн., приріст доходів в 2016 році склав 2,62%). Частка доходів компаній мобільного зв'язку в сумарному доході всіх підприємств телекомунікацій становила 59,82% (у 2015 році – 65,30%). Доходи підприємств від надання послуг фіксованого зв'язку були рівні 6,5184 млрд грн., що склало 83,1% від доходів 2015 року. У 2015 році обсяг доходів дорівнював 7,8451 млрд грн., що склало 97,4% від доходів 2014 року. Частка ринку операторів фіксованого

зв'язку на ринку телекомунікаційних послуг становила в 2016 році 11,44% (у 2015 році – 15,43%). Тенденція зниження доходів підприємств фіксованого зв'язку є стійкою (це загальносвітова тенденція, викликана швидким розвитком мобільного зв'язку та її перевагами).

Доходи компаній від надання інтернет-послуг в 2016 році становили 9,1018 млрд грн. (надання широкосмугового доступу, в тому числі, 6,0546 млрд грн.). У 2015 році доходи цих компаній становили 6,1305 млрд грн. (від надання широкосмугового доступу – 5,222 млрд грн.). Зростання доходів підприємств даного сегменту в 2016 році становило 48,5%. Частка телекомунікаційного ринку цих компаній становила в 2016 році 16% (широкосмугового доступу, в тому числі, 10,6%). Оператори зв'язку продовжували освоювати мобільний інтернет і мобільний зв'язок третього покоління технологію 3G+. Почалася робота по впровадженню мобільного зв'язку четвертого покоління. Явно вираженою тенденцією розвитку телекомунікаційних підприємств стає безперервне

Динаміка розподілу доходів від реалізації телекомунікаційних послуг та інтернет-послуг за видами послуг за 2016–2018 рр.,%

Види послуг	2016	2017	2018
Телекомунікаційні послуги + інтернет-послуги, в цілому	52,7357 100%	55,3821 100%	60,0493 100%
Послуги мобільного зв'язку	34,0771 64,62%	35,2166 63,59%	38,5210 64,15%
Послуги фіксованого зв'язку	6,5184 12,36%	6,0467 10,92%	5,6510 9,41%
інтернет-послуги	9,1018 17,26%	10,8179 19,53%	12,2730 20,44%

Джерело: власні розрахунки за даними табл. 1

розширення спектра послуг, які вони пропонують своїм клієнтам, що дає змогу їм збільшувати прибуток і залучати нових клієнтів, (послуги телефонного зв'язку, послуги IP-телефонії, інтернет-телефачення, медіа послуги, послуги реклами та інші, включаючи інфокомунікаційні послуги).

У 2017 р. сумарні доходи всіх підприємств зв'язку становили 66,041 млрд грн (приріст доходів відносно 2016 року – 6,7%). Доходи компаній від надання послуг мобільного зв'язку становили 37,365 млрд грн. (приріст доходів склав 5,1%). Частка доходів компаній мобільного зв'язку в сумарному доході всіх підприємств телекомунікацій становила 56,6%. Доходи підприємств від надання послуг фіксованого зв'язку були рівні 6,047 млрд грн., що на 7,2% менше доходів 2016 року. Частка сайтів всіх операторів фіксованого зв'язку на сайти всіх телекомунікаційних послуг становила 9,2%. Доходи компаній від надання інтернет-послуг в 2017 році становили 9,1018 млрд грн. (надання широкосмугового доступу, в тому числі, 6,0546 млрд грн.). Зростання доходів підприємств даного сегменту в 2016 году становили 48,5%. Частка телекомунікаційного сайту всіх цих компаній становила 16% (широкосмугового доступу, в тому числі, 10,6%).

У 2018 році сумарний дохід всіх підприємств телекомунікацій від надання послуг склав 62 358 млн. грн (приріст доходів відносно 2017 року склав 10%).

Динаміка розподілу доходів від реалізації телекомунікаційних послуг і інтернет-послуг за видами послуг за 2016–2018 рр. наведена в табл. 3.

Аналіз даних, наведених у таблиці, показує, що в нових умовах в процесі впровадження новітніх технологій відбувається перерозподіл часток доходів операторів зв'язку між видами послуг. Частка доходів від надання послуг мобільного зв'язку в 2018 році знизилася в порівнянні з 2016 роком на 0,47%. Частка доходів від надання послуг фіксованого зв'язку в 2018 році знизилася в порівнянні з 2016 роком на 2,97%. Частка доходів від надання інтернет-послуг зросла в 2018 році в порівнянні з 2016 роком на 3,18%. Відбувається перерозподіл

часток доходів від надання телекомунікаційних послуг на користь надання інтернет-послуг.

Висновки з проведеного дослідження.

Дослідження стану розвитку ключових підприємств галузі зв'язку – операторів зв'язку – в нових умовах розвитку дає змогу зробити такі висновки:

1. Сформульовано такі основні процеси, які формують нові умови розвитку та діяльності операторів зв'язку: інтеграція ринків в глобальний інтернет кіберпростір; технологічні інновації; посилення впливу конкуренції.

2. Проведені дослідження підтвердили раніше висловлені в роботах авторів припущення про те, що в процесі впровадження новітніх технологій в діяльності телекомунікаційних підприємств відбувається перерозподіл доходів. Частка доходів від надання телекомунікаційних послуг знижується, частка доходів від надання інтернет-послуг зростає. Стійким напрямком розвитку більшості підприємств телекомунікацій України є прагнення збільшити прибуток за рахунок виробництва і пропозиції ринку нових інтернет-послуг і власних інфокомунікаційних послуг.

3. Впровадження операторами мобільного зв'язку новітніх технологій, зокрема, мобільного Інтернету, сприяло підвищенню попиту на послуги мобільного зв'язку, на інтернет-послуги і на засоби мобільного зв'язку. Найбільш швидке зростання доходів підприємств спостерігається від надання інтернет-послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Striy L., Orlov V., Zakharchenko L., Golubev A., Bogatyreva L. Enterprises of telecommunications in Ukraine: research of the present state and directions of development. *Technology audit and production reserves*. 2017. N 5/5 (37), pp. 15-21. DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2312-8372.2017.108664>.
2. Striy L., Yepifanova I., Orlovskiy B., Sobirov Sh., Miralibekov B. Market of communication and internet services: research of competitive environment. *Technology audit and production reserves*. 2017. N 5/5 (37), pp. 20-24. DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2312-8372.2017.113276>.

3. Striy L., Orlov, V., Zaharchenko L. Modern infocommunications: research of factors affecting innovative development. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2018. N 1 (3), pp. 62–68. DOI: 10.5281/zenodo.1304084.]

4. Стрій Л., Голубев А., Богатирьова Л., Савицький Д. Маркетинговий аналіз ринку послуг мобільного зв'язку в умовах впровадження новітніх технологій *Інфраструктура ринку*. 2018. № 17. С. 88–94.

5. Striy L., Orlov V., Zaharchenko L. Economic activity of enterprises of telecommunication industry in conditions of implementation of the newest technologies. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5.1, pp. 213–219. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-1-207-213>.

6. Шваб К., 2016. Четвертая промышленная революция [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eksmo.ru/book/chetvertaya-promyshlennaya-revolyutsiya-ITD819325/2> (дата звернення: 15.03.2020).

7. Держстат України, 2016: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zv/dnp/dnp_u/dnp2016_u.htm. (дата звернення: 15.03.2020).

8. Держстат України, 2017: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zv/dnp/dnp_u/rp_tpz2017_u.htm (дата звернення: 15.03.2020).

9. Держстат України, 2018: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/dnp/dnp_u/dnp0418_u.htm. (дата звернення: 15.03.2020).

10. НКРЗІ. 2017. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2016 рік. (дата звернення: 15.03.2020).

11. НКРЗІ, 2018. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2017 рік. (дата звернення: 15.03.2020).

12. НКРЗІ, 2019. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2018 рік. (дата звернення: 15.03.2020).

13. Котлер Ф., Келлер К. Маркетинг менеджмент. СПб.: Питер. 2014. 800 с.

14. Кастельс, М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. М.: Высшая школа экономики. 2000. 608 с.

15. Кузовкова Т.А., Тимошенко Л.С. Анализ и прогнозирование развития инфокоммуникаций / Т.А. Кузовкова, Л.С. Тимошенко Л.С. М.: Горячая линия-Телеком. 2016. 174 с.

16. Портер М. Конкурентні сили і формування стратегії. М.: Альпіна Бізнес Бук. 2005. 715 с.

2. Striy, L., Yepifanova, I., Orlovskiy, B., Sobirov, Sh., Miralibekov B. (2017). Market of communication and internet services: research of competitive environment. *Technology audit and production reserves*. 2017. N 5/5 (37), pp. 20-24. DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2312-8372.2017.113276>.

3. Striy L., Orlov, V., Zaharchenko L. (2018). Modern infocommunications: research of factors affecting innovative development. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2018. N 1 (3), pp. 62–68. DOI: 10.5281/zenodo.1304084.]

4. Striy L., Golubev A., Bogatyova L., Savitsky D. (2018). Marketynhovyy analiz rynku posluh mobil'noho zv'yazku v umovakh vprovadzhennya novitnikh tekhnologiy [Marketing analysis of the market for mobile services in the minds of the new technology]. *Market infrastructure*. 2018. № 17, pp. 88–94.

5. Striy L., Orlov, V., Zaharchenko L. (2019). Economic activity of enterprises of telecommunication industry in conditions of implementation of the newest technologies. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5.1, pp. 213–219. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-1-207-213>.

6. Schwab K. (2016). Chetvertaya promyshlennaya revolyutsiya [Fourth Industrial Revolution]. Retrieved from: <https://eksmo.ru/book/chetvertaya-promyshlennaya-revolyutsiya-ITD819325/2> (accessed 15 March 2020) [in Russian].

7. State Statistics Service of Ukraine (2016) : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zv/dnp/dnp_u/dnp2016_u.htm (accessed 15 March 2020).

8. State Statistics Service of Ukraine (2017) : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zv/dnp/dnp_u/rp_tpz2017_u.htm (accessed 15 March 2020).

9. State Statistics Service of Ukraine (2018): http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/dnp/dnp_u/dnp0418_u.htm (accessed 15 March 2020).

10. NCCIR (2017). Report on the work of the National Commission for the State Regulation of Communications and Informatization for 2016 (accessed 15 March 2020).

11. NCCIR (2018). Report on the work of the National Commission for the State Regulation of Communications and Informatization for 2017 (accessed 15 March 2020).

12. NCCIR (2019). Report on the work of the National Commission for the State Regulation of Communications and Informatization for 2018 (accessed 15 March 2020).

13. Kotler, F. & Keller, (2014). Marketing menedzhment [Marketing Management] (14nd ed., rev.). Saint Petersburg: Piter [in Russian].

14. Castells M., 2000. Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kul'tura. [Information age: economics, society and culture]. Moscow: Higher School of Economics [in Russian].

15. Kuzovkova T., Timoshenko C. (2016). Analiz i prognozirovaniye razvitiya infokommunikatsiy [Analysis and forecasting of the development of infocommunications]. Moscow: Hotline-Telecom [in Russian].

16. Porter M. (2005). Konkurentni syly i formuvannya stratehiyi [Competitive forces and strategy formation]. M.: Moscow: Alpina Business Boock [in Ukrainian].

REFERERECES:

1. Striy L., Orlov V., Zakharchenko L., Golubev A., Bogatyreva L. (2017). Enterprises of telecommunication in Ukraine: research of the present state and directions of development. *Technology audit and production reserves*. N 5/5 (37), pp. 15–21. DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2312-8372.2017.108664>.pp